
IV. EDDU-BROT¹.

367

Allt er hlióð þat er vm kuikendiss eyra ma skilia. hlióð hefir margar kynkvíslir. Nu verðr hlióð allt þat sem eyru megu natturliga greina af samkuomu tveggja líkama. Aunnur hlióðs grein er su sem heilógh ritning segir andliga hlute² hlióða. Líkamlíkt hlióð verðr annat af líflegum hlutum en annat af líflausum hlutum. Þat hlióð sem heyriz af líflegum hlutum verðr annat af hrériligum hlutum en annat af ohrérilegum annat af samkvomu hrérilígra hluta ok ohrérilegra. Af hrérilegum hlutum verðr hlióð sem af vindum ok vótum. af ohrérilegum hlutum³ hlióð sem af steinum éða malme éða streingium ok verðr þo þersskyns hlióð íafnan af hréring nockurs líkama líflegs éða olíflegs. af samkvomu hrérilegra hluta ok ohrérilegra verðr hlióð sem þa er vindr éða elldr éða vótn slérr sinu afle við ióð éða aðra ohrérilega hlute. Hlióð þat er verðr af líflausum hlutum er sumt ogréinelekt svo sem vinda gnyrr éða vatna þytr éða reidar þrumur en sumt hlióð er greinlíkt eftir natturlegri samhlióðan þeirri sem philosophi kaulluðu musikam. verðr þat hlióð eð efzta ok eð ézta af hréring þeirra .vij. bringa er sol ok tungl ok fimm merkisstíðrnur reika vm þér er planete heitu ok heitir þat hlióð celestis armonia suosem himnesk hlióða grein. Greinlíkt hlióð verðr j líflausum hlutum þeim sem ver kóllum skemtana tól sem er j streingium ok pípum ok allzkyns saungfêrum j kluckum ok j óðrum malme. J líflegum hlutum ok vitlausum verðr

---

¹) *Fragmentum membranaceum Arnarnagnæanum Nr. 757 in 4to.* — ²) *in margine eadem manu.* — ³) *excidit: verðr.*

hlióð sem j viðum ok j grósum ok þo af hréringh nockurss hrérulegs likama. Af lifande hlutum þeim er skyn hafa verðr annat hlióð þat er rôdd heitir en annat þat sem eigi er rôdd. sva sem fótastapp eða handaklapp eða annat þuilikt. Ródd er hlióð framfært af kuikuendiss munne formerat af niu natturligvm tolum lungum ok barka tunngu ok tueim vórrum ok florum tónnum. Enn priscianus segir rôdd vera hið granlegzta loptzins högg ok einkanliga eyrum skilianlikt. Ródd greiniz a marga uega. annur rôdd er ritanleg en ænnur oritanleg. Su er oritanleg sem eigi ma stófum greina. Ritanleg rôdd er ónnur merkileg en annur omerkilegh. Su er omerkileg sem til engrar nytsamlegrar merkingar er sett sem bumbo biccix. Merkilegh rôdd er annur af natturu en annur af setning eða sialfuilia. Merkiligh rôdd af natturu er barnagratr eða siukra manna stynr eða annat þuilikt. Merkilegh rôdd af setningu er su er framfæriz af sialfuilia mannzens suo sem þetta u(m). Maðr merkir kuikennde skynsamlegt ok dauðlikt.

¹ Stafr er hinn minnzte hlutr samsettrar raddar sa sem rita ma ok er stafr kallaðr hinn minnzte hlutr j þvi sem tilheyrir allre samsetning staffigrar raddar þviat ver skiptum békr j kapitula enn kapitula j klausur eða vers en klausur j malsgreinir mals greinir j sagnir sagnir j samstófur samstófur j stafe. En þo eru stafir natturliga óskiptilegir þviat stafr er rôdd en rôdd er lopt eðr af lopte formerat. En hvart sem rôdd er lopt eða loptz formeran þa er hon samsett af sinum paurtum suosem loptið með þvi at þat er likamlegt ok aller likamir eru samansetter af sinum paurtum. en jafn hlutr verðr af jöfnu efne at geraz suo sem hold af holde. Enn svo sem j natturlegum hlutum² eru nockurir þeir hlutir sem einfalldir kallaz suo sem florar hófutskepnur elldr ok jórð vatn ok lopt ok kallaz þessir hlutir eigi af þvi einfalldir at þeir se oskiptilegir helldr af

¹) *Literæ initiali et rubro vacuum spatium relictum est.* —
²) *sic membr.; rect. líkómum.*

þvi at huerss þeirra j. hlutr er iafn sinu öllu suo sem litill gneiste hefir jafna natturu hinu mesta báále. Suo eru ok stafir oskiptilegir j misiöfnu efni. eða j þa hlute sem oliker eru. þviat a eða aðrir raddarstafir hafa stundum skamt hlióð en stundum langt ok ef þeir hafa langt hlióð þa hafa þeir tuo tima. Philosophi kólluðu stafena elementa. þat þyðir hófutskepnur. þviat suo sem aller likamer eru skapader af florum hófuðskepnum suo gera ok stafuir samsettir alla staffiga rôdd. suo sem nóckurskonar likam. þviat rôdd tekr eyru ok hefir þenna mélingh suo sem allt annat þat sem likamlikt er. þat er héd ok leingd ok breidd. Héd er upp ok ofan. en leingd fyrir ok eftir en breidd er til hégri hannar ok vinstri þviat rôddin ma öllum megin heyrar. Samstófur hafa hédir j hlióðsgrein en breidd j annda. en leingd j tima. þviat huer samstafa er annaðhuort huóss eða þunng eða vmbeygilegh. Hvóss hlióðsgrein er su sem skiotlega fer framm með upp hölldnu hlióðe suo sem þessi samstafa huat. þunng hlióðsgrein er su sem hefz af lagu hlióðe ok dregz niðr j enn légra hlióð. sem hin fyrsta samstafa þessa nafns. hareyste. vmbeygileg hlióðsgrein er su sem hefz af litillatu hlióðe ok hefr sik upp þaðan j hvassa hlióðs grein en fellr niðr at lyktum j þunga hlióðsgrein svosem þetta nafn. hraustr. Huerr¹ samstafa hefir annathuart j frammlutningh linan annda eða snarpan ok er sa annde her kallaðr hréringh frammlutningar samstófu. Með snórpum annda verðr samstafa framfêrd suo sem hin fyrri samstafa þessa nafns þurvir. Með linum annda flytiaz samstófur suo sem þessar. langan tima. Hverr samstafa er annathvart lönngh eða skómm ok er skómm samstafa skiótt frammlutt suo sem hin fyrri samstafa j þessu nafne. Are. lönngh samstafa er seinliga frammlutt ok hefir tuer stundir suo sem hin fyrre samstafa j þessu nafni hare. Stund eða tíme er kallaðr duól mélande frammlutningh raddar.

¹) *sic (Hu'r), membr.*

¹ Stafr hefir þriu tilfelli Nafn. figuru. ok veldi éða mátt. Suo segir priscianus at huerr raddarstafr hafe þriu hlið éða fleire suo sem a ef þat er scamt hefir fiórar hliðsgreinir. huassa hliðsgrein fyrir utan ablasningh h. suo sem her are. þunga hliðsgrein en fyrir vtan h. sem her. á. hvassa hliðsgrein með ablasningh h. sem her. hafe. ok þunnga hliðsgrein með h. sem her. hafandi. Lanngt a hefuir sex hlið ef þat hefuir ablasning h þa herr þat annathuart huassa hliðsgrein éða þunnga éða vmbeygiliga. Slikt hið sama ef þat hefir eigi ablasningh hliðar þat a þria uega. suo sem þesse nófn. arc. aranna. ara. Með þessum hetti ma ok aðra raddarstafe greina en j ok v hafa þvi fleire hliðsgreiner at þau eru stundum samhliðendr suo sem j þessum nófnum jarl vitr. Annat tilfelle stafs er figura þat er mynd éða vóxtr stafanna. Þriðia tilfelle stafa er matt þat er sialf frammfæringh stafanna ok merking þeirra. fyrir þann sama mátt stafanna eru bæði fundin nófn ok figurur. Sumir meistarar kalla skipan hið fiórða tilfelle stafs. en þat kallar priscianus einn part þann sem mætti stafsins til heyrir.

² Samstafa er samfylleligh stafasetningh með einum anda ok einne hliðsgrein ok sundrgreinilega frammfært. Samstafa hefuir fiógur tilfelli staf éða tölu tíð anda ok hliðsgrein. Huerr samstafa hefir stafa tölu. einn staf éða fleire. Einge samstafa hefir fleire stafe enn .vi. j latinu male en j norrènu male mega standa .vii. éða .ix. j einne samstófu sem her spenskr stendzkr. J latinu standa tueir samhliðendr eð flesta fyrir raddarstafe en þrir eftir. en j norrènu meigu standa þrir samhliðendr fyrir raddarstaf en .v. eftir. sem skilia ma j þeim nófnum sem fyrr voru rituð. Þessar samstófur gera mesta segrð j skaldskap ef einn raddarstafr er j tueim samstófum. ok hinir sómu stafr eptir. sem her. snarpr garpr ok kóllum ver þat aðalhendingar. En ef sinn raddarstafr er j huerre samstófu ok aller einir

¹⁻²) *Literis initialibus et rubris spatia vacua relicta sunt.*

samhliðendr eftir sem her. róskr vaskr. þat kóllum ver skothendingar. Þessar hendingar þickia þa bezt falla ef tuér samstófur eru j huerre sógn ok hinn same raddarstafr j fyrr samstófu huerrar sagnar ok suo samhliðendr þeir er fylgia. en hin siðarre samstafa huerrar sagnar se óll¹ iðfn við sik. suo sem her. aller snialler. ok eru þessar hendingar víða settar j latinu skaldskap sem þetta.

Ante chaos uirginum indigeste moles²

adhuc yle grauida fetu magne proles³.

Þessar samhendingar eru ok settar j norrènu skaldskap j þeim hetti sem ver kóllum runhendu. sem Snorre kuað.

Orms er glatt galla

við gumna spialla.

Latinu klerkar hafa ok þa hending sem þeir kalla consonantiam ok skal vera hinn same raddarstafr hinnar efri samstófu huarrar tueggiu sagnar. sem her. estas. terras. Þessarrar hendingar er litt geymt j norrènum skaldskap. þegar fleire eru samstófur j einne sógn en ein. Annat tilfelle stafa⁴ er tíð. þviat huerr samstafa hefir annathuart eina tíð éða tuér. éða suo sem priscianus segir. at sumar samstófur hafa halfa aðra stund éða halfa þriðiu enn sumar þriar stundir. Skamma stund hefir su samstafa sem raddarstafr hennar er natturliga skammr. ok kome eigi tueir samhliðendr eptir. sem þessi nófn. are. ape. Halfa aðra stund hefir su samstafa sem vera ma huart er uill löngg éða skómm suo sem furre samstafa j þersum orðum huatra spakra. Halfa þriðiu samstófu⁵ hefir su samstafa er eion samhliðandde stendr eftir raddarstaf natturliga langan. sem her hiol sol. Þriar stundir hefir su samstafa sem tueir samhliðendr standa eptir langan raddarstaf en þo setia nuverandi klerkar j uersagerðir annathvart einnar stundar

¹) *supra lineam.* — ²) *sic membr. pro: molis.* — ³) *sic membr. pro: prolis.* — ⁴) *sic prave membr. pro: samstófu.* — ⁵) *sic prave membr. pro: stund.*

éða tuggia. Þriðia tilfelli samstöfu er rödd¹. Þuiat huerr samstafa hefir annathuart linan anda eða snarpan. Annde er her kallaðr hréring frammlutningar samstöfu. Snarpan anda hefir su samstafa sem með digrum anda er framflutt sem þessar sagner. hraustr. horskr. éða þér aðrar sem ablasningar nóte er j upphafe skipaðr. h er kallaðr merking éða nóte ablasningar. Þuiat hann er eingi stafr fullkominn fyrir sik. huarke samhliðande ne raddarstafr. Linan anda hafua þér samstöfur. sem eingi ablasningar nóte er j upphafi settr. en þo þikkir betr sama j norrœnu skaldskap at annat huart hafe ablasning hófustafir ok suo stuðlar þeirra éða eingi þeirra.

Fjórða tilfelle samstöfu er hlióðsgrein. Hlióðsgrein er her köllut reglulegh hlioman raddarennar ok merkileg framfæring. Huerr samstafa hefir annathuart huassa hlióðsgrein éða þunnga éða vmbeygiliga. huóss hlióðsgrein hefz af litlu hlióðe ok enndiz j huassara hlióð suo sem her. var. þar. ok er hon suo merkt [']. Þunnga hlióðsgrein hefuir su samstafa er hefz af litlu hlióðe ok endiz j légra hlióð. sem hín fyrre samstafa j þessum nófnum. hara. sara. ok er su hlióðsgrein suo merkt [`]. Vmbeygileg hlióðsgrein er su samstafa sem hefz af litlu hlióðe ok dregzt upp j huast hlióð en niðr at lyktum j lagt hlióð. suo sem þessar samstöfur árs fárs ok er su hlióðsgrein suo noteruð °. Hlióðsgrein merkir hêð samstafligrar raddar. en annde digrleik hennar suo sem skilia ma at huern raddarstaf verðr at nefna meirr sundrlöknun munne ef ablasning fylgir. en tíðar tilfelle merkir sem fyrr er sagt leingd samstafligrar raddar.

²Saugn er hinn minnzte hlutr samsettz mals. hon er köllut einn-lutr af því male sem fullkomið sen hefuir þessi sógn er af alþyðu kölluð orð. Aristotilas³ hinn spaki segir nafn ok orð vera tuo hlute mals greinar. Þuiat nafn ok orð saman . . . . . teingdir gera fullkomna malsgrein. sem her.

¹) sic, ut videtur, mbr.; rect. andi. — ²) *Literæ init. et rubro vac. spat. relictum est.* — ³) sic mbr. pro: Aristoteles.

maðr rennr. En meistari priscianus telr atta vera parta malsgreinar. nafn. fornafn. orð. viðrorð. hluttekning. samsetning. fyrirsetning. meðalorþning. hann greinir glóggliga natturu huerss þeirra. Nafn er hlutr malsgreinar sa sem ueitir eiginlegan éða sameiginlegan huilgileik huerium hlut éða likam. Nafn er ézt allra sagna. Þuiat þat er svo sem efne éða grundvöllr alls mals. þar nêrst er fornafn suo sem sett j stað nafnsens sem hleytiss maðr fyrir meistara ok merkir þat þriar personur. en nafn merkir eina. þar nerst er orð er skryðer ok formerar nafnet suo sem mynd efne. Þviat þat skyrir tilfelle nafnsins j giórð éða piningh. Viðrorð fegrir ok endimarkar orðet j þa liking sem viðleggianleg nófn gera¹ vndirstaðleg nófn. suo sem her. Sterkr maðr berzt hraustliga. Hluttekning er fraskilin orde. Þuiat hon merkir faull ok kyn sem nafn en j þui skilz hon fra nafne at hon merkir gerð éða pining ok hefir ymsar stundir sem orð. Samteingingh knytir saman nófn éða aðra parta éða sialfar malsgreinir. suo sem her.

Hringr ok dagr a þinge.

Fyrirsetning er eiginleg til þess at þiona öllum föllum nafnsens suo sem her. til borgar af skipe. Meðalorþningh synir hugþocka mannzens. ok er hon iafnan fraskild öðrum þórtum sem her. vei hai.

²Barbarismus er kallaðr einn lastafullr hlutr malsgreinar j alþýðligri réðu en sa er j skaldskap kallaðr metaplasumus. Barbarismus verðr a tuér leiðir. j framflutning mals ok letri. hann hefuir fiorar kynkuisler. viðrlagning. ok aftekning. skipting ok vmsuning. Þat ma verða j einum staf ok samstöfu ok j tilfellum samstöfunnar stund ok hlióðsgrein ok ablasning. Barbarismus er með öllu flyiande j alþýðu orðtæke en j skaldskap er hann stundum leyfðr sakir fegrðar éða nauðsynia. Vm aftekning stafs verðr barbarismus sem eigill kvað.

¹) *excidit: við.* — ²) *Literæ init. et rubro vac. spatium relictum est.*

Erumk auðskepð	vinar mins
ionlocri	þviat valit liggja
magar þoriss	tven ok þren
mérðar efne	a tungu mer.

Her er aftekinn hinn siðarzi stafr j þessum tueim nófnum tuen ok þren fyrir fegrðar sakir þviat þa þickir betr hlioða þessar samstófur j kuiðu hétti at þér hafe vmbeygiliga hlioðsgrein helldr en huassa þar sem þriar samstófur eru j visvorði ok ma þat kalla at her verðe barbarismus j hlioðsgreina skipte. J aftekning samstófu verðr barbarismus sem kuað Harekr j þiottu.

Raðit hefi ek at riða
rinleygs heðan mína.

Her er sett rin fyrir rinar þviat ofmargar verða ella samstófur j visu orðe. Um viðrlagning stafs verðr þarbarismus sem qvað Auðun illskéllda.

Maðr skyllde þo molldar	kenni seiðs þóat kynne
megia huerr of þegia	kleppdógg hars lógguar.

Her er sett megia fyrir mega ok aukit einum staf ok gerr suo lónng samstafa af skammri þviat ella hellzt eigi rett kueðande j uisuorðe. Vm viðrlagning samstófu verðr barbarismus sem glumr kuað.

Enn ueit ek at hefr heitið	ser of slikt til þeirra
hans broðir mer goðu	seggiöld huaðartuegge.

Her er huaðartueggi sett fyrir huartueggi til þess at kueðannde halldiz j uisu orðe. Vm stafaskipte verðr barbarismus sem arnorr kuað.

Sumar huern frekum erne.

Her er sett huern fyrir huert til þess at hendingar haldez j drottkuéðum hétti ok ma her kalla béðe stafaskipti ok suo samstófu. J stafasnuningh verðr barbarismus sem her.

Reið brynhilldar broðir
bort suo at hug ne skorte.

Her er bort sett fyrir brott ok skipt suo stófum at r stendr fyrir t. til þess at hendingar se jafnhafar. Vm stundar viðrlagning sem eilifr kuað guðrunarson.

Voru vónnd ok myra	spell var aðr of alla
verðr hitt at þau skerða	ól torraðin hóla.

Hann kallar torraðen ól vónndól ok gerir þessa samstófu launga ól til þess at hendingar halldiz sua at þér se iafn-hafar. Vm stundar afdratt verðr barbarismus sem her.

Svanr þyr beint til benia
blóðs vindara róðri.

Her er vindara sett fyrir viudára roðre. þessi samstafa er skómm gerr fyrir fegrðar sakir þviat þa hlioðar betr. Þar er ok su skaldskapargrein er iafnan þickir vel koma ok menn kalla ofliost. Vm hlioðsgreinar skipti verðr barbarismus sem einarr kuað.

Vist erumk hermd a hesti
hefuir flioð ef vill goðan.

Her er annat af at ráða en méllt er ok er her béði breytt með mali ok sundrtekningu ok hlioðsgreinum ok skal suo skilia. Vist erumk hermd a hesti legg ek a io reiðe þocka. her er male skipt. þat skal suo punnkta ok j sundr taka. legg ek a ioreiðe þocka goðan. her er seni skipt. Hefir flioð ef vill. konu [má ná¹. her er male skipt. konu máná. her er seni skipt ok suo hlioðsgreinum. Má ná. her er huðss hvartueggi hlioðsgrein vmbeygilig. Má ná. her er huðss hlioðsgrein yfuir baðum samstófum. ok er her bæði skipt hlioðsgrein ok aftekning hlioðsgreinar. þviat huðss hlioðsgrein er gerr af vmbeygilegri ok tekin sua af þunng hlioðsgrein. Vm viðrlagning hlioðsgreinar verðr barbarismus sem sk(r)aut oddr kuað.

Ef véri bil báru
brunnens logs su er vnum
oppt gere ek oðar skipti
einrénlega a bénum.

Her er bénum sett fyrir bþnum. Vm viðrlagning ablasningar sem starkaðr gamle kuað.

¹⁾ a / *conjunctim* (máná), *membr.*

Þann hefi ek manna hringhreytanda
mennzkra funndit hrammastan at alle.

Her er hrammaztan sett fyrir rammaztan til þess at qveðanndi halldiz j balkarlage. Vm aftekning ablasningar verðr barbarismus sem her.

Lofðungr geck at lackar
laut herr i gram¹ snerru.

Her er lackar sett fyrir hlackar at kueðannde halldiz. Enn verðr barbarismus a fleire leiðir ok eru figurur hans suo kallaðar. Moytacismus. lapdacismus. jotacismus. Þessar figurur verða um ofagra samsetning stafanna ok eigna sumir menn þessa löstu soloecismo. þviat þér verða j fleirum sögnum en j einne. Þersar figurur taka nafn af eiginlegu nafne cismos þat er brugðning eða spell. Moytacismus er þat ef samteinging sagna verðr af oftlegri samanlostningh. m. eins stafs sem her. Geyma mérur heima. ok köllum ver þat dregit a stal ef verðr a meðal hendinga. Lapdacismus er þat er tuó. ll. setiast fyrir einu. eða einn raddarstafr stanndi j meðal tueggia. ll. sem her.

Stendr af stala lunde
styrir þorréðe fyrri.

Jotacismus er þat. ef einn samhliðande stendr eftir raddarstafr eða j millum tveggia raddarstafua sem her.

Haði iarl þar er aðan
engi maðr² vnnd vanni³.

ok sem olafir leggs son kuað.

Freyia angan leygiar.

En donatus telr þann löst með barbarismo ef tueir raddarstafrir iamlangir standaz ið nésta j tueim samstófum. sem her.

Þorði iðia orða.

Þann löst kallar donatus collisiones ef m stendr j millum tueggia raddarstafa sem eyvindr kuað.

¹) sic membr. (g^m) pro: gras. — ²) sic membr. (m^r), metrum postulat: mann. — ³) sic pro: ranni.

Barum ullr um alla
jmunlauks a hauka.

Þat kallar hann hion sama löst ef önnur samstafa er j niðrlagi orðs jófn eða lik upphafe þvi sem eptir kemr sem einarr kuað.

Harðan þrytr a hvitum
harm solborgar armi.

Suo ok ef snarpir samhliðendr rennaz j mot j tueim samstófum. sem her er kueðit.

Her liggia brot beggia
brudr strykvinna suða.

ok sem þetta.

Her fregna nu hygnir
hiðr flaugs brimis draugar.

Þessa löstu telr donatus fyrir þvi með barbarismo at þeir verða j einni samstófu þóat af þeim spillez stérre sagnir.

Her byriaz kenningar skaldskapar.

¹Skaldskapr er kallað skip dverga ok jötna ok öðins ok funndr þeirra ok dryckr ok er rett at kenna suo ef vill béðe skip ok dryck sem annarsstaðar j skaldskap ok eigna þeim. En skip ma kalla dyraheitum ok fugla ok hesta ok kenna við sór² ok allan reiða skips en kalla hesta heitum einum ef við sékonunga er kennt. Dryck ma kalla siafar heitum öllum ok fiarða. bylgna ok vatna allra ok kenna til horna eða aulkera. munnz eða goma. tanna eða tungu. Duerga ok jötna er rett at kalla þiödar heitum öllum ok sékonunga. ok suo gram ok uisa ok sliikum öllum. ok kenna duerga til steina eða urða. en jötna til fialla eða biarga. Steina ma kalla bein iarðar ok siofar ok uatna. en hus duerga. en grand þeirra hamdiss ok sórla. Ecki skal þat kenna sem sialfs sins nafne er nefnt. en þat skal allt kenna sem annars nafne er nefnt en sialfs sins.

¹) Literæ init. vac. spat. relictum est. — ²) sic membr. pro: sæ v. sio.

